

SİRKÜLER 2018/67: Döviz Cinsinden ve Döviz Endeksli Yapılabilecek-Yapılamayacak Sözleşmeler Konusunda TPKK Tebliği Yayımlandı

Bilindiği üzere 13 Eylül 2018 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararda değişiklik yapılmasına dair kararla Türkiye’de yerleşik kişilerin, Bakanlıkça belirlenen haller dışında, kendi aralarındaki menkul ve gayrimenkul alım satım, taşıt ve finansal kiralama dâhil her türlü menkul ve gayrimenkul kiralama, leasing ile iş, hizmet ve eser sözleşmelerinde sözleşme bedeli ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerini döviz cinsinden veya döviz endeksli olarak kararlaştıramayacağı, 13 Eylül 2018 tarihinden önce yapılmış yürürlükteki sözleşmelerde yer alan döviz cinsinden bedellerin 13 Ekim 2018 tarihine kadar, Bakanlıkça belirlenen haller dışında; Türk parası olarak taraflarca yeniden belirlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Kararnamede döviz cinsinden veya döviz endeksli olarak belirlenebilecek sözleşmeler konusunda Hazine ve Maliye Bakanlığına yetki verilmiş olduğundan, bu yetkinin hangi sözleşmeler için kullanılacağı belirlenmesi bekleniyor idi. 6 Ekim 2018 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan “**Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2008-32/34)’De Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Tebliğ No: 2018-32/51)”** ile bu belirleme yapılmıştır. Buna göre döviz cinsinden ve döviz endeksli olarak yapılabilecek/yapılamayacak olan sözleşmeler ile 13 Ekim 2018 tarihine kadar Türk Lirasına dönülmesi gereken sözleşmeler aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

I- Döviz Cinsinden Ve Döviz Endeksli Olarak Yapılamayacak Sözleşmeler

Aşağıdaki sözleşmelerde sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya döviz endeksli olarak kararlaştırılması mümkün değildir.

- 1- **Taşınmaz satış sözleşmeleri:** Türkiye’de yerleşik kişilerin kendi aralarında akdedecekleri, konusu serbest bölgeler dahil yurt içinde yer alan gayrimenkuller olan, konut ve çatılı iş yeri dâhil gayrimenkul satış sözleşmelerindeki sözleşme bedeli ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülükleri
- 2- **Taşınmaz kiralama sözleşmeleri:** Türkiye’de yerleşik kişilerin kendi aralarında akdedecekleri, konusu serbest bölgeler dahil yurt içinde yer alan gayrimenkuller olan, konut ve çatılı iş yeri dâhil gayrimenkul kiralama sözleşmelerindeki sözleşme bedeli ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülükleri
- 3- **Taşıt kiralama sözleşmeleri:** Türkiye’de yerleşik kişilerin; kendi aralarında akdedecekleri, iş makineleri dâhil taşıt satış ve kiralama sözleşmeleri
- 4- **İş sözleşmeleri:** Türkiye’de yerleşik kişilerin; yurt dışında ifa edilecekler dışında kalan, kendi aralarında akdedecekleri, iş sözleşmelerindeki sözleşme bedeli ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülükleri
- 5- **Hizmet sözleşmeleri:** Türkiye’de yerleşik kişilerin kendi aralarında akdedecekleri, **aşağıda belirtilenler dışında kalan** danışmanlık, aracılık ve taşımacılık dâhil hizmet sözleşmelerindeki sözleşme bedelini ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülükleri:

- a) Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişilerin taraf oldukları hizmet sözleşmeleri,
- b) İhracat, transit ticaret, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetler kapsamında yapılan hizmet sözleşmeleri (Bu faaliyetlerin kapsamı 18.05.2017 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan İhracat, Transit Ticaret, İhracat Sayılan Satış Ve Teslimler İle Döviz Kazandırıcı Hizmet Ve Faaliyetlerde Vergi, Resim Ve Harç İstisnası Hakkında Tebliğ (İhracat: 2017/4) ile belirlenmiştir.,
- c) Türkiye’de yerleşik kişilerin yurt dışında gerçekleştirecekleri faaliyetler kapsamında yapılan hizmet sözleşmeleri,
- ç) Türkiye’de yerleşik kişilerin, kendi aralarında akdedecekleri, Türkiye’de başlayıp yurt dışında sonlanan ve yurt dışında başlayıp Türkiye’de sonlanan elektronik haberleşme ile ilgili hizmet sözleşmeleri

6-Eser sözleşmeleri: Türkiye’de yerleşik kişilerin kendi aralarında akdedecekleri, eser sözleşmeleri (4490 sayılı Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu ile 491 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda tanımlanan gemilerin inşası, tamiri ve bakımı sözleşmeleri hariç)

- Sözleşme bedeli ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülükleri döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılamayan sözleşmeler kapsamında düzenlenecek kıymetli evraklarda (çek, senet, poliçe gibi) yer alan bedeller döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak belirlenemeyecektir.
- Döviz cinsinden veya dövize endeksleme yapılamayacak sözleşmeler uluslararası piyasalarda fiyatı döviz cinsinden belirlenen kıymetli madenlere ve/veya emtiaya endekslenerek yapılamayacaktır.

II- Döviz Cinsinden Ve Dövize Endeksli Olarak Yapılabilecek Sözleşmeler

Aşağıdaki sözleşmelerde sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür.

- 1- **Yurtdışında ifa edilecek iş sözleşmeleri:** Türkiye’de yerleşik kişilerin kendi aralarında yaptıkları ve yurt dışında ifa edilecek tüm iş sözleşmeleri
- 2- **Menkul satış ve kira sözleşmeleri:** Türkiye’de yerleşik kişilerin; kendi aralarında akdedecekleri menkul satış ve kiralama sözleşmeleri (iş makineleri ve taşıt satış ve kiralama sözleşmeleri hariç). Ticari işletmelerin yapacağı mal ve demirbaş satış sözleşmeleri bu kapsamda döviz cinsinden belirlenebilecektir.
- 3- **Hizmet sözleşmeleri:** Türkiye’de yerleşik kişilerin yapacağı aşağıda belirtilen sözleşmeler
 - a) Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişilerin taraf oldukları hizmet sözleşmeleri,
 - b) İhracat, transit ticaret, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetler kapsamında yapılan hizmet sözleşmeleri,
 - c) Türkiye’de yerleşik kişilerin yurt dışında gerçekleştirecekleri faaliyetler kapsamında yapılan hizmet sözleşmeleri,
 - ç) Türkiye’de yerleşik kişilerin, kendi aralarında akdedecekleri, Türkiye’de başlayıp yurt dışında sonlanan ve yurt dışında başlayıp Türkiye’de sonlanan elektronik haberleşme ile ilgili hizmet sözleşmeleri
- 4- **Gemilere ilişkin sözleşmeler:** Türkiye’de yerleşik kişilerin kendi aralarında akdedecekleri 4490 sayılı Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu ile 491 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda tanımlanan gemilerin inşası, tamiri ve bakımı sözleşmeleri ve aynı kanunlarda tanımlanan gemilere ilişkin finansal kiralama (leasing) sözleşmeleri

- 5- Finansal kiralama sözleşmeleri:** Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararın 17 ve 17/A maddeleri kapsamında döviz kredisi kullanılabilecek haller kapsamında olmak üzere yapılacak finansal kiralama (leasing) sözleşmeleri
- 6- Yazılım sözleşmeleri:** Türkiye’de yerleşik kişilerin; kendi aralarında akdedecekleri, bilişim teknolojileri kapsamında yurt dışında üretilen yazılımlara ilişkin satış sözleşmeleri ile donanım ve yazılımlara ilişkin lisans ve hizmet sözleşmeleri,
- 7- İş sözleşmeleri:** Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan Türkiye’de yerleşik kişilerin taraf olduğu iş sözleşmeleri
- 8- Kamu kurum ve kuruluşları ile Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı şirketlerinin taraf olduğu sözleşmeler (Gayrimenkul satış ve gayrimenkul kiralama sözleşmeleri hariç)**
- 9- Kamu kurum ve kuruluşlarının taraf olduğu döviz cinsinden veya dövize endeksli ihaleler, sözleşmeler ve milletlerarası antlaşmaların ifası kapsamında olmak kaydıyla; doğrudan yüklenicilerin üçüncü taraflarla akdedeceği sözleşmeler (Gayrimenkul satış, gayrimenkul kiralama ve iş sözleşmeleri hariç).**
- 10- Hazine ve Maliye Bakanlığının 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun kapsamında gerçekleştirdiği işlemlerle ilgili olarak bankaların taraf olduğu sözleşmeler**
- 11- Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar hükümleri saklı kalmak kaydıyla, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile bu Kanuna dayalı olarak yapılan düzenlemeler çerçevesinde sermaye piyasası araçlarının (yabancı sermaye piyasası araçları ve depo sertifikaları ile yabancı yatırım fonu payları da dahil olmak üzere) döviz cinsinden oluşturulması, ihracı, alım satımı ve yapılan işlemlere ilişkin yükümlülüklerin döviz cinsinden kararlaştırılması mümkündür.**
- 12- Dışarıda yerleşik kişilerin Türkiye’de bulunan; şube, temsilcilik, ofis, irtibat bürosu, doğrudan veya dolaylı olarak yüzde elli ve üzerinde pay sahipliklerinin bulunduğu şirketlerin taraf olduğu iş ve hizmet sözleşmeleri**
- 13- Serbest bölgedeki faaliyetleri kapsamında serbest bölgelerdeki şirketlerin taraf olduğu iş ve hizmet sözleşmeleri**
- 14- Aşağıdaki işletme, şirket ve ortaklıkların Türkiye’de yerleşik kişilerle döviz cinsinden veya dövize endeksli bedeller içeren sözleşme yapmaları serbesttir (Gayrimenkul satış, gayrimenkul kiralama ve iş sözleşmeleri hariç)**
- Türkiye’de yerleşik yolcu, yük veya posta taşıma faaliyetinde bulunan ticari havayolu işletmeleri;
 - Hava taşıma araçlarına, motorlarına ve bunların aksam ve parçalarına yönelik teknik bakım hizmeti veren şirketler;
 - Sivil havacılık mevzuatı kapsamında havalimanlarında yer hizmetleri yapmak üzere çalışma ruhsatı alan veya yetkilendirilen kamu ya da özel hukuk tüzel kişiliği statüsündeki kuruluşlar ile söz konusu kuruluşların kurdukları işletme ve şirketler ile doğrudan veya dolaylı olarak sermayelerinde en az %50 hisse oranına sahip olduğu ortaklıklar

III-13 Eylül 2018 Tarihinden Önce Akdedilmiş Sözleşmelerin Türk Lirasına Dönüştürülmesine Dair Düzenlemeler

- 1- Tebliğde döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak düzenlenmesine izin verilen sözleşme türlerinde olmak üzere 13 Eylül 2018 tarihinden önce düzenlenmiş sözleşmeler de belirtilen istisnalardan yararlanabilecektir. Dolayısıyla bu sözleşmelerde Türk Lirası cinsinden yeniden belirleme yapılmayacaktır. Buna karşılık, tebliğde döviz cinsinden veya dövize endeksli düzenlenmesine izin verilmeyen sözleşme türlerinde olmak üzere 13 Eylül 2018 tarihinden önce düzenlenmiş sözleşmelerde belirtilen döviz cinsinden veya dövize endeksli tutarlar 13 Ekim 2018 tarihine kadar Türk Lirası cinsinden belirlenecektir.**

- 2- 13 Eylül 2018 tarihinden önce akdedilmiş bulunan döviz cinsinden veya dövize endeksli iş makineleri ve taşıt kiralama sözleşmeleri bedellerinin Türk Lirası cinsinden yeniden belirlenmesi zorunlu tutulmamıştır.
- 3- 13 Eylül 2018 tarihinden önce akdedilmiş sözleşme bedeli ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülükleri döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkün olmayan sözleşmelerde yer alan bedeller Türk parası olarak taraflarca yeniden belirlenirken mutabakata varılamazsa; akdedilen sözleşmelerde döviz veya dövize endeksli olarak belirlenen bedeller, söz konusu bedellerin 2/1/2018 tarihinde belirlenen gösterge niteliğindeki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası efektif satış kuru kullanılarak hesaplanan Türk parası cinsinden karşılığının 2/1/2018 tarihinden bedellerin yeniden belirlendiği tarihe kadar Türkiye İstatistik Kurumunun her ay için belirlediği tüketici fiyat endeksi (TÜFE) aylık değişim oranları esas alınarak artırılması suretiyle belirlenecektir. Bu artırım, 2018 yılı içinde yapılan sözleşmelerde de 2/1/2018 tarihinde belirlenen gösterge niteliğindeki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası efektif satış kuru kullanılarak hesaplanacak Türk parası cinsinden karşılığının 2/1/2018 tarihinden bedellerin yeniden belirlendiği tarihe kadar Türkiye İstatistik Kurumunun her ay için belirlediği tüketici fiyat endeksi (TÜFE) aylık değişim oranları esas alınarak artırılması suretiyle belirlenecektir
- 4- 13 Eylül 2018 tarihinden önce akdedilen konut ve çatılı iş yeri kira sözleşmelerinde döviz veya dövize endeksli olarak belirlenen bedeller de 13 Ekim 2018 tarihine kadar iki yıllık süre için Türk parası olarak yeniden belirlenecektir. Bu belirleme yapılırken taraflar anlaşamaz ise; belirleme tarihindeki kira sözleşmesi tutarı bir üst paragraftaki şeklide belirlenecektir. Ancak, Türk parası olarak belirlemenin yapıldığı kira yılının sonundan itibaren bir yıl geçerli olmak üzere; anılan paragraf uyarınca Türk parası olarak belirlenen kira bedeli, taraflarca belirlenirken mutabakata varılamazsa, belirleme tarihinden belirlemenin yapıldığı kira yılının sonuna kadar Türkiye İstatistik Kurumunun her ay için belirlediği tüketici fiyat endeksi (TÜFE) aylık değişim oranları esas alınarak artırım yapılacaktır. Bir sonraki kira yılı Türk parası cinsinden kira bedeli ise (ikinci yıl için), taraflarca mutabakata varılamazsa, önceki kira yılında geçerli olan kira bedelinin Türkiye İstatistik Kurumunun belirlediği tüketici fiyat endeksi (TÜFE) aylık değişim oranları esas alınarak artırılması yoluyla belirlenecek ve belirlenen Türk parası cinsinden kira bedeli iki yıllık sürenin sonuna kadar geçerli olacaktır. Örneğin, 30 Haziran 2017 yılında beş yıllık için imzalanan döviz cinsinde işyeri kira bedeli taraflar anlaşamaz ise aşağıdaki şekilde belirlenecektir:
- 13 Ekim 2018 tarihinden 30 Haziran 2019 tarihine kadar geçerli olmak üzere, sözleşme döviz kira bedelinin 2/1/2018 tarihinde belirlenen gösterge niteliğindeki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası efektif satış kuru kullanılarak hesaplanan Türk parası cinsinden karşılığının 2/1/2018 tarihinden 13 Ekim 2018 tarihine kadar Türkiye İstatistik Kurumunun her ay için belirlediği tüketici fiyat endeksi (TÜFE) aylık değişim oranları esas alınarak artırılması suretiyle belirlenecektir.
 - Belirlemenin yapıldığı kira yılı sonu olan 1 Temmuz 2019 tarihinden 30 Haziran 2020 tarihine kadar geçerli kira bedeli, Ekim 2018 tarihinde TL olarak belirlenen kira bedelinin, Ekim 2018 ayından Haziran 2019 ayı sonuna kadarki Türkiye İstatistik Kurumunun her ay için belirlediği tüketici fiyat endeksi (TÜFE) aylık değişim oranları esas alınarak artırılması suretiyle belirlenecektir.
 - İzleyen ikinci kira yılı olan 1 Temmuz 2020 – 30 Haziran 2021 dönemi kira bedeli ise 30 Haziran 2020’de biten kira dönemi için belirlenen TL tutarın, Temmuz 2019 ayından Haziran 2020 ayı sonuna kadarki Türkiye İstatistik Kurumunun her ay için belirlediği tüketici fiyat endeksi (TÜFE) aylık değişim oranları esas alınarak artırılması suretiyle belirlenecektir.

5- 13 Eylül 2018 tarihinden önce döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak düzenlenip de Türk Lirasına değiştirilmesi gereken sözleşmelerle ilgili hüküm, sözleşme bedeli ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülükleri döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkün olmayan sözleşmelerden dolayı tahsili yapılmış veya gecikmiş alacaklar için uygulanamayacaktır. **Bu kapsamda olmak üzere, sözleşme kapsamında edimi ifa edilmiş ancak bedeli henüz tahsil edilmemiş sözleşme bedellerinin de (ifa edilmiş sözleşmelerden doğmuş döviz cinsinden alacaklar) Türk Lirasına dönüştürülmesinin talep edilemeyeceği kanaatindeyiz.**

6- Döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak düzenlenmesi konusunda istisna tanınan tarafların mutabakatıyla yeni yapılacak sözleşmelerin Türk parası cinsinden yapılmasını mümkündür. Aynı şekilde, döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak düzenlenmesi konusunda istisna tanınan tarafların mutabakatıyla mevcut döviz cinsinden veya dövize endeksli sözleşmelerde yer alan bedellerin de Türk parası olarak yeniden kararlaştırılmasını mümkündür.

IV- Türkiye’de Yerleşik Kişi Tanımı

Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararda Türkiye’de yerleşik kişiler, yurtdışında işçi, serbest meslek ve müstakil iş sahibi Türk vatandaşları dahil Türkiye’de kanuni yerleşim yeri bulunan gerçek ve tüzel kişileri ifade ettiği belirtilmiştir.

Yerleşim yeri ise Türk Medeni Kanun’un 19-21 arasında düzenlemiştir.

MK. 19. Maddeye göre, yerleşim yeri bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir. Bir kimsenin aynı zamanda birden çok yerleşim yeri olamaz. Bu kural ticarî ve sınaî kuruluşlar hakkında uygulanmaz.

MK 20. Maddeye göre ise bir yerleşim yerinin değiştirilmesi yenisinin edinilmesine bağlıdır. Önceki yerleşim yeri belli olmayan veya yabancı ülkedeki yerleşim yerini bıraktığı hâlde Türkiye’de henüz bir yerleşim yeri edinmemiş olan kimsenin hâlen oturduğu yer, yerleşim yeri sayılır.

Türkiye’de yabancı sermaye kanunu kapsamında faaliyet gösteren yabancı ortaklı Türkiye’de kurulu Şirketlerin yerleşim yeri Türkiye merkezlerinin bulunduğu Türkiye sayılmaktadır. Yabancı şirketlerin Türkiye şubeleri, irtibat büroları, temsilcilik, Türkiye ofislerinin ise yerleşim yeri açık değildir. Tebliğin 16. Maddesinde bunlar için istisna düzenlemeye yer verildiğinden, kural olarak bunların yerleşim yerinin de Türkiye olduğunun varsayıldığı düşünülebilir.

Tebliğde Türkiye’de yerleşik kişilerin yurt dışındaki; şube, temsilcilik, ofis, irtibat bürosu, işlettiği veya yönettiği fonlar, yüzde elli ve üzerinde pay sahipliklerinin bulunduğu şirketler ile doğrudan ya da dolaylı olarak sahipliklerinde bulunan şirketlerin döviz sözleşmesi uygulaması kapsamında Türkiye’de yerleşik olarak değerlendirileceği belirtilmiştir.